

Bilgi-Belge Merkezlerinin Yönetimi: Türkiye’deki Literatüre Yönelik İçerik Analizi

Management of Information and Documentation Centers: A Content Analysis on the Literature in Turkey

Mesut KURULGAN* ve Burçin İSPİR**

Öz

Bu araştırmanın genel amacı, bilgi-belge merkezi yönetimi çalışmalarının Türkiye’deki kütüphanecilik literatürüne olan yansımalarını analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda, 2000-2008 yılları arasında “Türk Kütüphaneciliği” ve “Bilgi Dünyası” dergilerinde yayınlanan makaleler, içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmanın temel bulgusu, incelenen yıllarda bilgi belge merkezlerinin yönetim çalışmalarının arttığıdır. Bilgi-belge merkezlerinin yönetiminde en fazla incelenen konu planlama, en az incelenen konu ise denetimdir. Gözden geçirilen makalelerin büyük bir kısmı kuramsal makaledir.

Anahtar sözcükler: Bilgi merkezleri, Kütüphaneler, Yönetim, Organizasyon, İçerik analizi, Kütüphanecilik, Dergiler

Abstract

The main aim of this study is to analyze reflections of the information and documentation center studies on the library literature in Turkey. Based on this aim, the articles which had been published in “Türk Kütüphaneciliği” and “Bilgi Dünyası” journals between the years of 2000-2008, was analyzed with content analysis method. The main finding of this study is the easily observable increase of information management center studies in the analyzed years. The most examined subject related to the information and documentation center is planning, the least examined subject related to information and documentation center is controlling. The articles which were analyzed were mostly the theoretical articles.

Keywords: Information centres, Libraries, Management, Organization, Content analysis, Librarianship, Journals

* Yrd.Doç.Dr.; Anadolu Üniversitesi Porsuk Meslek Yüksekokulu, Eskişehir. (mkurulgan@anadolu.edu.tr)

** Öğr.Gör.Dr.; Anadolu Üniversitesi Porsuk Meslek Yüksekokulu, Eskişehir. (bispir@anadolu.edu.tr)

Giriş

Başta insan olmak üzere, tüm örgütsel kaynakların, örgüt amaçları doğrultusunda işbirliği ve uyum içinde çalıştırılma becerisi (Şimşek, 2002, s.8) olarak tanımlanan yönetim, iki önemli görevi üstlenmektedir. Birinci görevi; yöneticinin yerine getirmesi gereken planlama, örgütlenme, kadrolama, yürütme/yönelme ve denetimden oluşan beş yönetim işlevidir. İkincisi ise; belirlenen örgütsel amaçlara etkin ve verimli biçimde ulaşılmasıdır (Kurulgan, 2004, s.100).

Bilgi-belge merkezleri (BBM), sosyal ve kültürel kuruluşlar arasında varlık gösteren, kâr amacı gütmeyen örgütlerdir. Örgütler kâr amacı gütsün ya da gütmesin müşteri memnuniyetinin artırılması, işgörenlerin yaratıcı yeteneklerinin geliştirilmesi, güven duygularının oluşturulması, örgütün çevredeki öneminin ve devamlılığının sağlanması, örgütün kendi içindeki tutarlılığının sürdürülebilmesi, örgütsel hizmetlerin verimli olması için iyi yönetilmeleri gerekmektedir (Stueart ve Moran, 1998, ss.xv-xvi). BBM'ler, amaçlarına verimli bir biçimde ulaşabilmek için faaliyetlerinde çağdaş yönetim ilkelerini (kıyaslama, rekabet stratejisi, v.s. gibi) en geniş ölçüde kullanmak zorundadır. Aksi takdirde BBM çok değerli kataloglamacılara, sınıflandıрма uzmanlarına, danışman kütüphanecilere sahip olsa bile, gerekli yönetim tekniklerinden yararlanmadığı zaman, amacına gerektiği biçimde ulaşması; zaman, emek ve para gibi kıt kaynakları boşa harcamaktan kurtulması olanaksızdır (Baysal, 1991, s.3). Bu bağlamda BBM'lerin yönetim-organizasyon konusunun bilim insanları ve uygulamacılar tarafından araştırılması ve bu çalışmaların bilgi-belge yönetimi literatürüne yansıtılması büyük önem arz etmektedir. Türk Kütüphaneciliği ve Bilgi Dünyası yayın politikaları ve ulusal uluslararası dizinlerde yer almaları açısından Türkiye'nin başlıca bilimsel dergileri arasında yer almaktadır.

1952-1986 yılları arasında yayımlanan Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni'nin devamı olan ve dünya standartlarında yayımlanan en eski 30 dergi arasında yer alan Türk Kütüphaneciliği (TK) dergisi, 1995 yılında hakemli dergi statüsünü kazanmıştır. Dergide kütüphanecilik, bilgi üzerine araştırmalar ve arşivcilikle ilgili hakemli yazılar, görüşler, okuyucu mektupları, tanıtım yazıları, haberler ve mesleki toplantı duyurularına yer verilmektedir. TK, 1994 yılında LISA'da (Library and Information Science Abstracts) dizinlenmeye başlamış (Türk, 2009); ayrıca 2004 yılından itibaren TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı'nda da taranmaya başlamıştır. 1999'da elektronik olarak da yayımlanmaya başlayan dergi, Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Web sitesi üzerinden açık arşiv sisteminde kullanıma sunulmaktadır. Bunun yanı sıra dergide yayımlanan hakemli makaleler E-LIS (E-Prints in Library and Information Science) açık arşiv sistemine aktarılmaktadır.

Bilgi Dünyası (BD) ise, Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK) tarafından 2000 yılından itibaren yayımlanan hakemli bir dergidir. Dergi, günümüz bilgi ve teknoloji çağında, bir yandan bilginin toplanması, işlenmesi, saklanması, denetimi ve kullanıma sunulması sürecine ve diğer yandan bilgi yönetimi ile birlikte bilgi toplumunun oluşması, sorunları, bilgi ekonomisi ve politikası gibi çeşitli küresel ve yerel konulara katkı sağlamayı hedeflemektedir. BD; LISA, EBSCOHOST-LISTA (Library, Information Science and Technology Abstracts, IndexCopernicus ve TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri

Tabanı'nda yer almaktadır. BD aynı zamanda internet üzerinden açık erişimli bir dergi olup, DOAJ (Directory of Open Access Journals) ve E-LIS'de yayımlanmaktadır (Bilgi, 2009).

Bu çalışma, literatürden elde edilen bilgiler ışığında, yönetim olgusunu BBM'ler açısından inceleyerek; bu olgunun Türkiye'deki kütüphanecilik literatürüne nasıl yansıdığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bilgi-Belge Merkezlerinde Yönetim: Kuramsal Çerçeve

Yönetim evrensel bir süreçtir. Örgüt tipi, büyüklüğü ve faaliyet alanı ne olursa olsun belirli işlevlerin bilinmesi ve yerine getirilmesiyle etkili yönetim sağlanabilir (Ünsalan ve Şimşeker, 2006, ss.96).

Kütüphane/Bilgi-belge merkezi yönetimi kavramı, çalışmada kullanıldığı anlamıyla, yönetime ilişkin tüm çabaları içermektedir. Bu çabalar; personel ve personelin yaptığı işlerin yönetilmesini, örgüt ya da onun bölümleri için amaç ve politikaların biçimlendirilmesini, örgütle ilgili planların yapılmasını, belirlenen amaçlar doğrultusunda organize edilmesini, yürütülmesini, denetimini ve gerektiğinde düzenlemelerin yapılmasını kapsamaktadır. Bütçenin hazırlanması, kayıtların tutulması, örgütle ya da onun alt bölümleriyle ilgili raporların hazırlanması işlemleri de anılan çabaların kapsamında değerlendirilebilir. Bu tanımda dikkat çekilmesi gereken önemli bir başka nokta; yönetim çabalarının çoğunun, örgütün varoluş nedenine bağlı amaçların gerçekleştirilmesi için doğrudan doğruya çalışmaktan farklı olarak, diğer insanlarla çalışmayı ya da örgütün kendisiyle ilgilenmeyi gerektirmesidir (Ralph, 1989, s.19).

Bütün bu bilgilerin ışığında BBM yönetimi; "belirlenen örgütsel amaçlar doğrultusunda, insan kaynakları, finansal (mali) kaynaklar, fiziksel kaynaklar ve bilgi kaynakları gibi örgütsel kaynakların verimli bir biçimde planlanması, örgütlenmesi, kadrolama işlevinin yerine getirilmesi, yöneltilmesi ve denetlenmesi süreci" biçiminde tanımlanabilir. Tanımda vurgulanan iki önemli nokta vardır. Birincisi; belirlenen örgütsel amaçlara verimli biçimde ulaşılması sürecidir (Kurulgan, 2004, s.99-100). Bu bağlamda bilgi ve belgeye gereksinim duyanlara iyi hizmet götürebilmenin ancak etkin bir yönetimle gerçekleştirilebileceği söylenebilir. İkinci önemli nokta ise; yöneticinin yerine getirmesi gereken planlama, örgütlenme, kadrolama, yürütme/yöneltme ve denetimden oluşan beş yönetim işlevidir. Diğer işletmelerde olduğu gibi BBM'lerin yönetiminde de anılan yönetim işlevlerinin yerine getirilmesi zorunludur.

Yönetim olgusunu bir süreç olarak gören ilk yönetim bilimci sayılan Henry Fayol, yönetim işlevlerini planlama, örgütlenme, koordinasyon, emir-kumanda ve denetim olmak üzere beş başlık altında toplamıştır (Williams, 2007, s.5). Fayol'dan esinlenen Gulick ve Urwick gibi klasik yönetim ve örgüt kuramcılarına göre bu işlevler; planlama, örgütlenme, personel alma, yönetme, koordinasyon, raporlama ve bütçeleme olmak üzere yedi başlık altında toplanmıştır (Aydın, 2001, s.57). Günümüzde de bu işlevler yazarlar tarafından farklı olarak sınıflandırılabilmektedir. Bu çalışmada yönetim işlevleri, Koparal'ın da benimsediği gibi, planlama, örgütlenme, kadrolama, yürütme/yöneltme ve denetim (Koparal, 2002, ss.6-7) olarak incelenecektir.

Bilgi-Belge Merkezlerinin Yönetim İşlevleri

Yönetim işlevleri, daha önce belirtildiği gibi, planlama, örgütlenme, yöneltme, kadrolama ve denetim unsurlarından oluşmaktadır. Yönetim işlevinin ilk adımı planlamayla başlar. Genel anlamıyla planlama; örgütsel amaçların oluşturulması ve belirlenen amaçlara nasıl ulaşılabileceği kararının verilmesi sürecidir (Martey, 2002, s.243). Bu süreç neyin, ne zaman, nerede, kim tarafından ve nasıl yapılacağına önceden belirlenmesi işlemlerinden oluşmaktadır (Genç, 2005, s.90).

Kâr amacı güden ya da gütmeyen çoğu örgütte olduğu gibi, BBM'lerde de, sistemli bir planlama sürecine büyük gereksinim duyulmaktadır. Ancak, planlama zaman alıcı, masraflı ve planlama işinde uzman personel gerektiren bir süreçtir. Bir örgütün yükselmesi ya da gerilemesi ve diğer işlevlerin başarısı etkin planlamaya bağlıdır (Stueart ve Moran, 1998, s.31). Planlama süreci; amaçların belirlenmesi, nitelik ve nicelik olarak işgörenin belirlenmesi, konu, güncellik ve denge açısından dermenin durumu, bütçenin dağılımı, kullanıcı istekleri doğrultusunda BBM hizmetlerinin belirlenmesi, fiziksel kaynakların değerlendirilmesi, BBM işlevlerinin ne zaman ve nasıl gerçekleştirileceğinin belirlenmesi işlemlerini kapsamaktadır.

Yönetimin planlamadan sonra gelen bir başka işlevi örgütlemedir. Örgütlenme, planlanan amaçları başarmak için gerekli özel faaliyetleri tanımlamayı, faaliyetleri mantıksal bir iskelet veya yapı içinde gruplandırmayı, bu faaliyetleri gerçekleştirebilmek için belirlenen mevkilere personel atamayı ve bireysel ve grup çabalarının eşgüdümünü sağlamayı içeren bir süreçtir (Nickels, McHugh ve McHugh, 2008, s.190). Bu süreç içerisinde BBM yöneticisi, belirlediği amaç ve hedeflere ulaşmak için bilgi kaynaklarına ilişkin derme oluşturma, geliştirme ve yararlandırma gibi faaliyetleri tanımlar. Daha sonra tanımlanan faaliyetler sağlama, kataloglama, süreli yayınlar, danışma ve ödünç verme gibi mantıksal bir yapı içinde gruplandırılır.

Örgütlenme sürecinde gerçekleştirilen BBM faaliyetlerine ilişkin temel işlemler şunlardır (Efil, 1999, ss.112-113):

- ◇ Amaçlara ulaştıracak faaliyetlerin belirlenmesi (Örneğin; sağlama, kataloglama ve ödünç verme gibi faaliyetler her BBM'de farklı boyutlarda olsa da yürütülmesi gereken işlemlerdir).
- ◇ Faaliyetlerin gruplandırılması (Örneğin; kataloglama ve sınıflama gibi benzer faaliyetler aynı grup içinde toplanabilmektedir).
- ◇ İşbölümü ve uzmanlaşma (İş bölümü sonucunda herkes en iyi yapabildiği iş üzerinde yoğunlaşır).
- ◇ İşgören niteliklerinin belirlenip görevlendirilmesi (Bu aşamada her faaliyet grubu için işleri yapacak elemanların sayısı ve nitelikleri belirlenir).
- ◇ Yetki ve sorumlulukların belirlenmesi (Çalışanların yaptıkları işlere göre sorumlulukları, sahip olduğu yetkinin sınırları, karşılıklı yetki ve sorumluluk ilişkileri belirgin duruma getirilir).
- ◇ Yer, araç ve yöntemlerin belirlenmesi (BBM'lerin faaliyete geçmesi için gerekli görülen fiziksel ortam düzenlenir).

BBM'lerde kadrolama işlevi; bir örgütsel yapının belirlediği mevkileri dolduracak işgörenin doğru ve etkin bir biçimde seçilmesi, işe yerleştirilmesi ve değerlendirilmesi ile eğitimi ve geliştirilmesi sürecidir (Ülgen, 1990, s.151). Kadrolama işlevinden kimlerin sorumlu olduğu bir örgütten diğerine farklılıklar göstermektedir. Örneğin, bazı büyük BBM'ler bünyelerinde, kadrolama işlevini yürütmek üzere konusunda eğitim almış uzman personel bulundurulur. Bu bireyler genellikle insan kaynakları yöneticisi olarak personel işlevlerinin yürütülmesinden sorumludurlar. Bazı üniversite ve araştırma kütüphaneleri ise; bu hizmeti bağlı buldukları örgütlerin insan kaynakları bölümünden alırlar. Bünyesinde insan kaynakları bölümü bulunduran büyük kütüphanelerde, anılan bölümün yöneticisi, bazen yüksek lisans düzeyinde eğitim almış, insan kaynakları yönetimi konusunda çeşitli kurslara katılmış ve genellikle kütüphaneci olmayan bir kişidir (Stueart ve Moran, 1998, s.164).

BBM'lerdeki kadrolama sürecinin aşamaları şunlardır (Geylan, 2006, s.118, 132):

- ◇ İnsan kaynakları planlaması (Planlanan süre içindeki iş gücü hareketlerinin ve işgücü arzının tahmini, tahmin edilen işgücü arzının karşılaştırılması, işgücü ihtiyacı).
- ◇ Personel bulma (İş açığının doğması, adaylarda aranacak niteliklerin belirlenmesi, personel bulma yönteminin saptanması, adayların başvurusu).
- ◇ Personel seçme (Ön kabul, testler, görüşmeler, referansların kontrolü, sağlık kontrolü, yönetici ile görüşme, işe alınma).
- ◇ İşe yerleştirme (BBM'ye yeni alınan personelin işe ve kuruma alıştırmalarına yönelik çalışmalar).

Planlar hazırlandıktan, örgütsel yapı belirlendikten ve gerekli kadrolar yetenekli işgörenlerle doldurulup, tüm maddi ve beşeri kaynaklar bir araya getirildikten sonra, örgüt harekete geçmeye hazır duruma gelmiş bulunmaktadır. Örgütlerde yöneltme (yürütme) işlevi bu aşamada başlamakta ve örgüt, personeline görevlerini verimli bir biçimde yaptırmayı amaçlamaktadır. Bu özelliği ile yöneltme işlevinin temel konusu insan kaynağıdır. Bireylerin düşünüş ve davranışlarını örgütün çıkarları doğrultusunda yöneltmeyi amaçlayan yöneticilerin başarısı da bu kaynağın verimli bir biçimde yönetilmesi ile yakından ilişkilidir (Kurulgan, 2004, s.155).

Yöneltme, astların çabalarının örgüt politikaları doğrultusunda yürütülmesi ve belirli bir plan çerçevesinde denetlenmesi sürecidir. Bu işlev, mekanik bir sistem olan örgütsel yapının, insan unsuruyla harekete geçirilerek yarı organik bir yapıya kavuşturma çabasıdır. Örgütün mekanik yapısını uyumlu bir tarzda harekete geçirmek için bir ruh ve canlı bir dinamizm gerekir. Örgütü hedeflere doğru yönlendiren, çalışanlarda moral ve motivasyon sağlayan enerji, örgütsel kültür ve iklimden sağlanır (Genç, 2005, s.127).

BBM'lerdeki yöneltme sürecinin temel unsurları şunlardır:

- ◇ Ast-üst ilişkileri (yetki ve iletişim akışı)
- ◇ Liderlik
- ◇ Emir-komuta
- ◇ Karar verme.

İnsanlar gruplar halinde yaşayan sosyal varlıklar oldukları kadar oluşturdukları grupları yönetecek ve hedeflerine ulaştıracak önder ve yöneticiler ile aralarında basamaklı (hiyerarşik) bağıllığa gereksinim duyan varlıklardır. Birey, kişisel amaç ve isteklerinin bir kısmını gerçekleştirmek için bir gruba girmeye gereksinim duymaktadır. Belirli amaçlara yönelmiş olan bir grubun hedeflere doğru yönlendirilmesi, ayrı bir beceri ve ikna yeteneğini gerektirmektedir. Bundan dolayı yürütme işlevinin bir başka unsuru olan önderlik (liderlik); “bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme, etkileyebilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme bilgi ve yeteneklerinin toplamı” biçiminde tanımlanabilir (Eren, 1998, s.390). Dolayısıyla önderlik, önderin yaptığı işlerle ilgili bir süreç olup, bu sürecin temelini, bir kişinin başkalarını etkileyebilmesi oluşturmaktadır.

Günümüz BBM yöneticileri, örgütlerini modernize etmek için yürütme, önderlik ve haberleşme gibi başlıca üç unsura sahiptir. Yöneticiler dilerlerse; anılan üç unsuru, kararların üst yönetimce alındığı ve astların sadece uygulayıcı rolü üstlendiği otokratik yönetim biçiminde veya astların kararlara daha fazla katıldığı katılımcı yönetim biçiminde örgütleyebilirler (Kurulgan, 2004, s.162). Bu konudaki yönetsel yaklaşımlar; otokratik karar alma sürecinden demokratik yaklaşıma kadar değişir. Önderlik davranışı ve yönetim biçimini önderin kişiliği, yapılan işin ve faaliyet ortamının gerekleri, toplum yapısı ve içinde bulunulan dönem koşulları belirlemektedir (Zeytinoğlu, 2008, s.149). Günümüzde önderlik konusunda yapılan uygulamalar müşteri (iç ve dış) odaklılık ve katılımcılık ekseninde yoğunlaşmaktadır (Kurulgan, 2004, s.162).

“Toplam Kalite” ve “Çağdaş Yönetim” ve “Organizasyon” kavramlarının doğmasına neden olan koşullar, önderlik konusunun açıklamasına da katkıda bulunmuştur (Koçel, 2005, s.605). Bu katkılar sonucu dönüşümcü ve karizmatik önderlik görüşleri ortaya çıkmıştır. Dönüşümcü önderlik anlayışına göre; önder izleyicilerinin gereksinimlerini, inanç ve değer yargılarını değiştiren kişidir. Dönüşümcü önder, organizasyonları, değişim ve yenilenmeyi gerçekleştirerek en yüksek performansa ulaştırır. Bu da önderin vizyon sahibi ve vizyonunu izleyicilerine kabul ettirmesiyle mümkündür. Vizyon örgütsel yaşamı anlamlı hale getirir ve çalışanların motivasyonunu artırır. İzleyicilerin kendilerini örgütün bir parçası olarak görmelerini sağlar (Koçel, 2005, s.605; Robbins ve Coulter, 2007, s.500; Williams, 2007, s.477; Plunkett, Attner ve Allen, 2008, s.439). Karizmatik önderlik anlayışına göre; karizmatik önder, sahip olduğu karizma yaratan özellikleri ile, başkalarını kendi istediği yönde davranmaya sevk edebilen kişidir. Mustafa Kemal Atatürk, tarihsel süreç içinde karizmatik önderler bakımından en iyi örneklerden birini oluşturur (Bolat, Seymen, Bolat ve Erdem, 2008, ss.183-184; Lussier, 2006, s.467).

Yönetim işlevlerinin sonucusu olan denetim (kontrol) işlevinin gerekliliği, örgütün belirlenen amaçlara ulaşmak için oluşturulan bir yapı olmasından kaynaklanmaktadır. Her örgüt gibi kütüphaneler de amaçlarına ulaşmak ve başarılı olmak isterler. Bunun temel koşulu ise; iyi bir yönetim sistemine sahip olmaktır. BBM yönetiminin başarılı olabilmesi için; öncelikle planların yapılması, planların uygulanması için örgütsel yapının oluşturulması, kadrolama işlevinin gerçekleştirilmesi ve yürütme sisteminin kurulması, son olarak da bu işlevlerin ne ölçüde başarılı olduğunu belirlenmesi, bir başka deyişle; denetlenmesi gerekmektedir. Denetim işlevi, sadece örgütün amaçlarına ulaşip-ulaşmadığını belirlemekle

kalmamakta, gerekirse düzeltici önlemlerin alınmasını da sağlamaktadır (Koparal, 2002, s.132).

BBM'ler kâr amacı gütmeyen örgütler olduğundan, hizmetlerin ölçülmesi ve denetimi, hizmetin değerine göre yapılmaktadır. Bir başka deyişle; BBM'lerde hizmetin değeri belirlenir ve bu hizmetlerin başarı dereceleri denetlenir. BBM yöneticileri, örgütlerinin başarı derecelerini geliştirmek için, insan ve malzeme kaynaklarının her ikisinin de, amaçların gerçekleştirilmesinde etkin ve verimli olması gerektiğini bilmek zorundadır (Kurulgan, 2004, ss.172-173).

Denetim süreci üç temel aşamadan oluşmaktadır. Bunlar (Stueart ve Moran, 1998, ss.347-351):

Standartların Belirlenmesi: Standartlar gerçek sonuçların ölçülebilmesi ve değerlendirilebilmesi için ortaya konmuş ölçütlerdir. Uygulama sonucunda ulaşılan noktanın doğru ya da yanlış, yeterli ya da yetersiz, başarılı ya da başarısız olduğu ortaya konan bu ölçütler yardımıyla öğrenilebilir. Standartlar; nitelik, nicelik, maliyet ve zamanı içeren maddi ve başarıyla ilgili ve örgütün değer sistemi ve etik unsurları içeren (örneğin; meslek etiği gibi) yönleriyle ilgili olmak üzere iki biçimde sınıflandırılabilir:

Standartlara Dayanılarak Başarının Ölçülmesi: Örgütte güvenilir standartların geliştirilmesi ve ölçülmesi gibi güç olan pek çok faaliyetten söz edilebilir. Bunların dışında kalanlar (örneğin; bir ayda kataloglanan kitap sayısı veya ödünç verilen kitap sayısının ölçüm faaliyetleri) çok daha kolay işlemlerdir. Burada önemli olan kıstas doğru kayıtların tutulmuş olmasıdır. Eğer kayıt tutulmamışsa veya ölçümler nesnel yapılmamışsa; çıktının doğru bir biçimde ölçülmesi mümkün olamaz. Bu geribildirim veya başarı ölçümlenmesi denetim sürecinde önemli bir unsurdur. Başarı ölçümlenmesi sonunda elde edilen bulgular, daha önce belirlenmiş olan standartlarla karşılaştırılarak gerekiyorsa düzeltici önlemlere başvurulur.

Düzeltilici Önlemlerin Alınması: Denetim sürecinin üçüncü ve son aşaması, sapmalar nedeniyle düzeltici önlemlerin alınmasıdır. Belirlenen standartlara ulaşamadığı zaman (olumsuz sapmaların ortaya çıkması durumunda), düzeltici önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu aşamada sapmanın nereden kaynaklandığı ortaya çıkarılır ve sapmadan sorumlu yönetici sorunu çözmesi için uyarılır.

BBM'lerde düzeltici önlemler alınırken, standartların yeniden gözden geçirilmesinde büyük yarar vardır; çünkü uygun olmayan standartların fark edilmesi durumunda, bu standartların doğru olarak yeniden belirlenmesine olanak tanınmış olmaktadır.

Çalışmanın bu kısmında yönetimin temel işlevleri çeşitli yönleriyle ele alınıp incelenmiştir. Örgütlenme süreci sonunda oluşan organizasyon yapısı ve teknoloji, bilgi ve işgücü yapısında yaşanan hızlı değişim sonucu ortaya çıkan yeni yönetim yaklaşımları ayrı bir bölüm olarak ele alınıp incelenmektedir.

Bilgi-Belge Merkezlerinin Organizasyon Yapısı ve Çağdaş Yönetim Yaklaşımları

Örgütsel yapı, bir organizasyon içinde var olan temel ilişkileri ifade eder. Komuta zinciri, sorumluluk ve yetki hiyerarşisi, organizasyon yapısı ile kurulur ve örgütsel yapı örgüt şeması ile gösterilir (Genç, 2005, s.103). Arnold "yapı" kavramının içeriğini belirleyen öğeleri aşağıdaki biçimde belirtmektedir (Akat, Budak ve Budak, 1999, s.166):

1. Örgüt yapısını oluşturan elemanlar (Örgüt üyeleri, gruplar, makine ve teçhizat gibi).
2. Örgüt yapısını oluşturan elemanlar arasındaki ilişkiler (İnsanlar arasındaki ilişkiler (sosyal sistemler), İnsan ve nesnel öğeler arasındaki ilişkiler (insan-makine sistemleri), Nesnel öğelerin kendi aralarındaki ilişkiler (makine sistemleri)).
3. Örgütün kurumsal biçimi (Ekonomik örgütler, askeri örgütler, sosyal örgütler, siyasal örgütler ve eğitim örgütleri gibi).

Örgütlerin üst düzey yöneticilerinin görevi, işletme faaliyetlerini amaçlar doğrultusunda en iyi şekilde yürütmeye olanak veren organizasyon yapısını geliştirmektir. Ancak, hızla değişen çevre koşulları, kişisel ihtiraslar, nitelikli personel kıtlığı gibi faktörler nedeniyle kusursuz bir organizasyon yapısı geliştirmek her zaman mümkün olamamaktadır. Bununla beraber, bu konuda yararlanılabilecek genel bir takım kural ve ilkeler bulunmaktadır. Bu genel esas ve prensipler doğrultusunda her işletme kendine en uygun olan örgüt yapısını oluşturacak çalışmalarını sürdürür (Şimşek, 2002, s.150). Örgütsel yapı türleri komuta (dikey) örgütü, komuta-uzman (kurmay) örgütü, fonksiyonel örgüt ve karma örgüt biçiminde sıralanabilir.

Komuta örgütü; üstlerin astları üzerinde doğrudan kumanda yetkisinin olduğu bir yapıdır ve genellikle küçük örgütlerde kullanılır. Her astın doğrudan doğruya bağlı olduğu bir tek üst vardır ve bu da organizasyon şemasında belirtilmiştir (Can, 2005, s.176).

Komuta-uzman örgütü; yürütme ve danışma organlarını aynı yerde toplayan bir yapıdır. Örgüt büyüdükçe bu yapıya gereksinim duyulur. Bir örgütte organizasyon faaliyetlerini yürütenlere yol gösteren, fikir veren kişilerin oluşturduğu kurmay organlar amaca verimli bir biçimde ulaşmada oldukça yararlıdırlar (Şimşek, 2002, s.151).

Fonksiyonel örgüt; uzmanlaşmaya dayanan yapıdır. Herkes uzmanlık alanında sorumluluk alır ve bu konuda uzman diğer üstlerden emir alır. Komuta örgütünün emir-komuta zinciri ve tek bir amirden emir alma ilkesi kırılmıştır (Can, 2005, s.179).

Karma örgüt; yukarıda anılan örgüt yapılarının farklı birleşimlerde bir arada kullanılması sonucu oluşur. Böylelikle her birinin avantajlarından yararlanır ve dezavantajları en aza indirilir. Ayrıca, karma örgüt yapısı, çeşitli bölümlere ayırma (departmanlaşma) sistemlerinin en iyi yanlarını ele alarak, en uygun bir sisteme ulaşmayı hedefler (Şimşek, 2002, s.151).

Bölümlere ayırma, örgüt ile ilgili faaliyetlerin sıralanarak gruplara ayrılması yoluyla ödev ve görevlerin oluşturulması ve bu ödev ve görevlerin ayrı ayrı kesimlerde toplanarak; bu kesimler arasındaki yetki ilişkilerinin belirlenmesi ve gösterilmesi işlemidir. Başlıca bölümlere ayırma biçimleri şunlardır (Akat ve diğerleri, 1999, ss.171-176; Şimşek, 2002,

ss.152-162; Bolat ve diğerleri, 2008, ss.119-137; Can, 2005, ss.159-164; Stueart ve Moran, 1998, ss.102-107; Mintzberg, 1993, s.85):

1. Fonksiyonel örgütlenme: Kâr amacı gütsün ya da gütmesin bütün örgütler bazı ürün ve hizmetleri üretir, bu süreç içinde gereken işlevler örgütün bölümlerini oluştururlar. Burada işler ve görevler niteliklerine göre bir araya getirilir. Örneğin; muhasebe ile ilgili işler bir araya getirilerek "muhasebe bölümü" oluşturulur.
2. Sayı temeline göre örgütlenme: Kabile, klan, ordu ve tarım örgütlemelerinde uygulama alanı bulmuş olan yöntemdir. Günümüzde de iş başarımında insan sayısı ve emeğin ön planda olduğu örgütlerde bu yöntem kullanılabilir.
3. Bölge/Coğrafik temele göre örgütlenme: Burada temel öge, belirli bir alan ya da bölgedeki faaliyetlerin gruplandırılması ve tek bir yöneticinin sorumluluğuna verilmesidir.
4. Ürün temeline göre örgütlenme: Bu tür bölümlere ayırmada ağırlık işlevlerden, üretilen mal/hizmete kaymıştır.
5. Müşteri temeline göre örgütlenme: Burada örgütsel faaliyetler, örgütün ulaşmak istediği müşteri gruplarına göre bölümlenir.
6. Zaman temeline göre örgütlenme: Aralıksız çalışan örgütlerde vardiya yönteminin konulması böyle bir bölümlendirmeye yol açabilir.
7. Süreç/makine temeline göre örgütlenme: Bu türde örgütsel faaliyetler izlenen süreçlere ya da kullanılan araçlara göre de bölümlendirilir.
8. Matris temele göre örgütlenme: Proje/matris örgüt; daha çok, çevre koşullarının karmaşık olduğu ve hızla değiştiği, sürekli yenilik yaratma gereksiniminin duyulduğu, ayrıca birden fazla türde ürün üreten ve uluslararası ilişkilere girmiş örgütler tarafından tercih edilmektedir. Matris örgüt yapısının en belirgin özelliği; örgüt çalışanlarının iki ayrı üste karşı sorumlu olmalarıdır.

BBM'lerde tercih edilen örgütsel yapı türlerinin başlıcaları şunlardır:

Fonksiyonlara (işlev) göre örgütlenme: Bu yöntemde BBM'ler genellikle teknik hizmetler ve okuyucu/kullanıcı hizmetleri olarak iki büyük bölüme ayrılmaktadır. Okuyucu hizmetleri; danışma, ödünç verme, kütüphaneler arası işbirliği ve fotokopi gibi unsurlardan oluşmaktadır. Teknik hizmetler ise; sağlama, kataloglama-sınıflama, süreli yayınlar ve ciltleme gibi alt bölümlere ayrılabilir.

Ürün temeline göre örgütlenme: Süreli yayınlar, danışma kaynakları, tezler, haritalar, el yazmaları ve basma eserler gibi yayın/hizmetin cinsine göre bölümlere ayırma yöntemidir.

Bölge temeline göre örgütlenme: Bu tür yapıda, merkezi birim ile onun dışında bulunan şube birimleri ayrı olarak örgütlenmektedir. Bu sistemde, örneğin; üniversite merkez kütüphanesi yanında fakülte, bölüm, seminer ve enstitü kütüphaneleri söz konusudur. Her birimin ayrı bir binası ya da kütüphane köşesi, personeli, bütçesi ve hizmet biçimi bulunmaktadır (Çelik, 2000, s.58).

Okuyucu/kullanıcı temeline göre örgütleme: BBM kullanıcıları göz önüne alınarak yapılan örgütlemedir. Halk kütüphanelerinde çocuk bölümü, yetişkinler bölümü ve görme engelliler bölümü biçiminde kullanılan bu yöntem üniversite kütüphanelerinde pek sık rastlanılmamaktadır (Stueart ve Moran, 1998, s.104).

Süreç temeline göre örgütleme: BBM'ler bu modeli daha küçük ölçekte donanımlar için kullanmaktadır. Örneğin; işlevleri ciltleme merkezli, bilgisayar merkezli, fotokopi merkezli veya görsel-işitsel materyal merkezli olan kütüphanelerde bu model uygulanmaktadır.

Zaman temeline göre örgütleme: Bu modele örnek ise; örgüt elemanlarının farklı zaman aralıklarında (gündüz ve gece gibi...) çalıştırılması ve örgüt faaliyetlerinin buna uygun olarak düzenlenmesidir (Yontar, 1995, s.119).

Konularına göre örgütleme: Günümüz BBM'lerinin yaygın olarak kullandıkları bir yöntemdir. Bu yöntem daha derin ve kapsamlı danışma hizmeti ve okuyucu rehberliği sağlamak ve personelin bir konu üzerinde daha ayrıntılı bilgi ihtiyacını gerektirmektedir. BBM'lerde konu bölümleri genellikle geniş alanlar biçimindedir. Bu alanlar beşeri bilimler, sosyal bilimler veya fen bilimleri gibi konuları içermektedir.

Proje temeline göre örgütleme (Matris yapılar): Diğer örgütlerde olduğu gibi BBM'lerde de proje türü işlerin yürütülmesi, kendine has özellikleri olan bir örgüt yapısını da beraberinde getirmiştir. Böyle bir gelişme proje adı altında toplanan işlerin tamamlanabilmesi için değişik kişi, bilgi, kaynak ve gruplara farklı zamanlarda gereksinim duyulmasının bir sonucudur. Proje örgütlemesi; farklı, tekdüze olmayan ve sıklıkla değişen ve farklı disiplinlerden gelen insanları bir araya getiren bir yapı biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Gelecekteki üniversite kütüphaneleri yapısının nasıl olacağı çeşitli bilim insanları tarafından yıllardır tartışılan bir konu olmaktadır. Bu yazarlardan pek çoğu kütüphanelerde merkezileşmeme (yerinden yönetim) eğiliminin artabileceği görüşünde birleşmektedir. Bilindiği gibi merkezileşmeme; karar verme yetkisinin üst basamaklardan alt basamaklara göçürülmesi (yetkinin örgüt içinde yayılması) durumlarında ortaya çıkmaktadır. Bunun tam tersine; karar verme yetkisinin sadece üst basamaklarda toplandığı ve yönetsel denetimlerin en sık olduğu durumlarda da merkezileşmeden söz edilebilir (Stueart ve Moran, 1998, ss.112, 151).

Merkezileşmeme görüşünün ilk savunucuları kütüphaneleri fiziksel bir varlık (bina) olarak ele almaktadırlar. Bu görüşler günümüzde önemini yitirerek, yerini "geleceğin kütüphaneleri tuğla (fiziksel yapı ve binalar), kitaplar ve bilgisayar ortamından oluşacaktır" görüşüne bırakmaktadır. Kütüphanecilik literatürüne bakıldığında zaman sanal ve duvarsız kütüphaneler hakkında pek çok yayın olduğu görülmektedir (Bkz. Cawkell, 2003; Hooper, 2001; Morales, 2000; Bone, 2001; Daniels ve Scardellato, 1999; Moore, 2000; Barker, 1994; Bell, 1994). Bu yayınlara göre sanal kütüphane yapısı fiziksel bir varlıktan oluşmamaktadır. Gereksinim duyulan bütün bilgilerin bilgisayar ortamında sağlanacağından dolayı, bu tür yapılarda geleneksel kütüphaneler tarafından biçimlendirilen depolama işlevine rastlanmamaktadır. Sanal kütüphanelerin artmasıyla kâğıda dayalı yayınlar yakın bir gelecekte ortadan kalkacak ve kütüphaneler tarafından da kullanılmayacaktır. Bu konudaki görüşlere göre; fiziksel yapı olarak kütüphaneler var olmaya devam edecek, fakat bu yapı

günümüzdekilerden farklı olacaktır. Örneğin; üniversite kütüphaneleri kampusa yayılmış daha az kitap ve dergi sunan küçük şube kütüphanelerinden oluşacaktır. Bu birimler bilgiye erişimi elektronik olarak gerçekleştireceklerdir. Öğrenciler ve öğretim elemanları elektronik yayınlara yurtlarından, ofislerinden ve evlerinden de erişim sağlayabileceklerdir (Stueart ve Moran, 1998, ss.108).

Bilgi toplumu sürecini yaşadığımız günümüz koşullarında, bireyler yenilikçi ve gelişimci, örgütler bilgi tabanlı, yönetimde kullanılan yöntem ve teknikler ise; insan odaklı olmak durumundadır. Bu nedenle bütün örgütler gibi kütüphaneler de, bilgi teknolojisinin getirdiği kökten değişime paralel bir yeniden yapılanma sürecine girmişlerdir. Önemle vurgulamak gerekir ki; burada yapılan iş bir “yeniden örgütlenme” (re-organization) değil, bir “süreçlerin yeniden düzenlenmesi” (re-engineering); bir “yenileşme” (modernization) değil, bir “dönüşüm”dür (transformation) (Yurdadoğ, 1997, s.73). Bütün bu değişim dönüşüm çabaları BBM hizmetlerinde kaliteyi yakalama adınıdır. Günümüzde bu konuda yapılan uygulamalar müşteri (iç ve dış) odaklılık ve katılımcılık ekseninde yoğunlaşmaktadır. Aşağıda çağdaş BBM’lerde kullanılan “Toplam Kalite Yönetimi (TKY)”, “Öğrenen Organizasyonlar” ve “Örnek Edinme (Benchmarking)” gibi yeni yürütme yöntemleri açıklanmaktadır.

Toplam Kalite Yönetimi (TKY), 1980’li yılların sonundan itibaren BBM’ler de dâhil olmak üzere her türlü organizasyonda uygulanmaya başlamıştır. TKY felsefesini uygulayan kurum/kuruluşların elde ettikleri başarılar, yoğun rekabet ortamında kendilerine bir çıkış yolu arayan organizasyonları da etkilemekte ve yönetsel açıdan yeni olan bu yaklaşımı bünyelerinde uygulamaya özendirmektedir. “Süreçlerde mükemmeye ulaşmak” ilkesinden hareket eden TKY, en yalın bir ifadeyle “yapılması gerekenlerin verimli bir biçimde yapılmasıdır” biçiminde tanımlanabilir (Kurulgan, 2007, Eylül).

Bir yazarın ifadesine göre; “19. yüzyılın halk kütüphanecisi Edwards, M.S. 7.yüzyılda bir kütüphaneci din adamının, tıpkı günümüz kütüphanecileri gibi, dermesinin kalitesi üzerinde titizlikle durduğunu belirlemiştir. Anılan olay, kütüphaneciler için “kalite”nin hiç de yeni bir kavram olmadığını göstermektedir” (Aslan, 1999, s.127). Bu durum, günümüzdeki anlamıyla ve önemiyle olmasa bile, BBM’lerde kaliteli hizmet sunmanın çok eski dönemlerden beri önemsendiğine işaret etmektedir (Yılmaz, 2005, s.128).

“Kalite” kavramı; bugünküne yakın anlamda, ilk olarak 1969 yılında Lancaster tarafından “Index Medicus” veri tabanındaki taramaların başarısına ilişkin kullanılmıştır. Bir görüşe göre “kütüphaneciler daha 1970’lerde kullanıcı odaklı hizmetten söz etmeye başlamışlardır. Bu görüşe dayanak olarak da, kalite yönetimi kavramı altında yer alan, “müşteri ihtiyaçlarının ne olduğunu bilmek”, “yardımsever ve nazik personel”, “iyi bir fiziksel ortam” gibi öğelere kütüphanecilerin yabancı olmadığı gösterilmektedir (Yılmaz, 2005, ss.128-129).

Günümüzün değişen koşullarında, artık geleneksel yönetim uygulamaları ve örgütsel yapılar etkinliklerini giderek yitirmektedir. Diğer örgütlerde olduğu gibi üniversite kütüphanelerinde de, yenilikçi ve yaratıcılığın gelişmelere sürekli uyum sağlayabilen esnek bir yapılanmanın örgütün varlığını sürdürebilmesi açısından taşıdığı önem, “öğrenen organizasyon”a dönüşümü gerektirmektedir (Worrel, 1995, s.351). Öğrenen

organizasyonlar bireylerin yeteneklerini keşfedip uygulama alanı bulma fırsatını sunar; bütünlük, birbirine bağımlılık, ortaklaşa çaba ve zekâ gibi insanlığın en derin değerlerine ulaşmayı hedefler. İnsanlığın temel öğrenme tutkusuna destek olup onu zenginleştirmeyi amaçlayarak, birilerinin başkaları için neden gerekli olduğunun mantıksal açıklamasını yapar. Bu bağlamda örgütsel gelişmeye teknik bir yaklaşım kazandırıp kaliteye ulaşmak için ışık tutabilir (Töremen, 2001, s.18).

TKY sürecinin bir parçası olan örnekinme (benchmarking), müşterilere sunulan hizmeti geliştirmek için yararlanılan yönetsel araçlardan biridir. ABD’de uygulanmaya başlayan ve bütün ülkelerde yaygınlaşan “benchmarking” ülkemizde “kıyaslama”, “en iyi uygulamaların adaptasyonu”, “başkalarından öğrenmek” ya da “nirençileme” olarak dilimize kazandırılmaya çalışılmaktadır (Kurulan, 2007, s.31).

Örnekinme, hızla değişen rekabet koşullarında kaliteyi sağlamak, süreçleri iyileştirmek, müşteri memnuniyetini, işletme başarımını ve rekabet edebilme gücünü artırmak için, öğrenme ve gelişmenin sonsuz süreçler olduğu bilincine varıp, kendi işletmemizi diğer işletmelerle sektör farkı gözetmeksizin kıyaslayarak taklide yer vermeden, yaratıcılık katarak en iyi uygulamaları kendi işletmemizin koşullarına, yapısına, amaç ve kültürüne göre uyarlamamızı öngören ve sürekli yenilenen yönetim aracıdır (Süral, 1997, s.6). İlk kez sanayi işletmelerinde başlayan örnekinme çalışmaları, günümüzde hizmet işletmelerini ve bu bağlamda değerlendirilebilecek BBM’leri de kapsamına almaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, TK ve BD dergilerinde yayımlanan makalelerin sistematik bir biçimde analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, anılan dergilerde yayımlanan ve BBM’lerin yönetimi ve organizasyonunu ele alan makalelerin içeriği ve miktarı belirlenebilecektir.

Çalışmanın amacına uygun olarak aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir:

- ◇ Makalelerde BBM’lerin yönetim ve organizasyonuna ilişkin hangi konular ele alınmaktadır?
- ◇ Dergi türlerine göre BBM’lerde yönetim ve organizasyon ile ilgili konuların dağılımı nasıldır?
- ◇ Yıllara göre BBM’lerin yönetim ve organizasyonu ile ilgili konuların dağılımı nasıldır?

Yöntem

2000-2008 yılları arasında yayımlanmış BD ve TK dergilerinde yer alan makalelerdeki BBM’lerin yönetim ve organizasyonuna ilişkin konular nicel içerik analizi yöntemiyle incelenmektedir. Bilgin (2006, s.1), içerik analizini, çok çeşitli söylemlere uygulanan birtakım metodolojik araç ve tekniklerin bütünü olarak tanımlarken, içerik analizi tekniklerinin ise; bir söylemi anlama ve yorumlamada, öznel etkenlerden kurtulmayı sağlama amacı taşıdığını

belirtmektedir. Robert ve Bouillaget (1995) ise; içerik analizini çeşitli metinlerin içeriğini kendini doğrudan okumaya vermeyen temel öğelerini sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla yöntemsel, sistematik, objektif ve nicel olarak incelenmesini sağlayan teknik olarak tanımlamışlardır (Bilgin, 2006, s.2). Bu açıdan, bu çalışma tanımlayıcı nitelikli bir araştırmadır.

Bu çalışma, kapsamında 2000-2008 yılları arasında TK ve BD dergilerinde yayımlanan tüm hakemli makaleler incelenmiştir. Ancak araştırmanın sonuçlandırıldığı 9 Mart 2009 tarihinde TK henüz 2008 yılına ilişkin 3. ve 4. sayılarını çıkarmadığı için, c. 22, s. 3 ve 4 inceleme kapsamına alınamamıştır. Bu doğrultuda anılan yıllar arasında ilgili dergilerde yayımlanmış toplam 170 adet hakemli makale çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Çalışmanın analiz birimi olan her bir makalenin BBM'lerde yönetim ve organizasyon konularıyla ilgisi olup olmadığı belirlenmiştir. Konuyla ilgisi olan makaleler ise derinlemesine incelenmiştir. Derinlemesine yapılan incelemede, makalenin içerdiği konunun yönetim ve organizasyonun hangi ana dalı/dalları ile ilgili olduğu, makalenin yazarı/yazarları tarafından geliştirilen forma kodlanmıştır. Bu formda yer alan kategoriler yönetimin beş temel işleviyle (planlama, örgütleme, kadrolama, yöneltme, denetim) birlikte organizasyon yapısı ve çağdaş yönetim yaklaşımlarını içermektedir.

Makalede, ele alınan yönetim işlevlerine ait ana konuların alt konuları da incelemeye alınmıştır. Bu amaçla kuramsal çerçeveye dayalı olarak planlama işlevi için 7, örgütleme işlevi için 6, kadrolama işlevi için 4, yöneltme işlevi için 4, denetim işlevi için 4, organizasyon yapısı için ise 18 alt konu belirlenmiştir.

Çalışmada ayrıca makalede yer alan yönetim işlevlerini içeren ana konular arasında bir ilişkilendirme yapıp yapılmadığı, yapılmış ise; ilişkilendirmenin hangi konular arasında olduğu kodlanmıştır. İncelenen makalelerin araştırma yöntemleri de (kuramsal/uygulamalı) kodlamalarda göz önüne alınmıştır. Eğer makale uygulamalı ise; uygulamanın nerede yapıldığı ve araştırma modeli birlikte kodlanmıştır. Son olarak, makalelerde yer alan Türkçe ve/veya İngilizce kaynakların sayısı da kodlanmıştır.

Makaleler, tanımlanan kategorilerde sınıflandırmak için iki adet kodlayıcı kullanılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki güvenilirliği artırmak için onlara kullanılan sınıflandırma ölçütlerinin ve kategorilerinin içeriği ve anlamı açıklanmıştır. Kodlayıcıların eğitiminden sonra kodlama formu ön teste tabi tutulmuştur. Pilot çalışmanın sonuçlarına göre gerekli görülen düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra kodlayıcılara her bir makale için bir kodlama formu verilmiş ve her bir kodlayıcı, makaleleri tanımlanan kategorilere göre sınıflandırmıştır.

Kodlama formunda yer alan tüm kategoriler nominal ölçekte oluşturulduğundan kodlayıcılar arasındaki güvenilirliğin testi için Cohen's Kappa katsayısı hesaplanmıştır. Nominal ölçekteki sorular için hesaplanan kodlayıcılar arası güvenilirlik (Cohen's Kappa) %84,8'dir. Harold H. Kassarijan (1977) kodlayıcılar arası güvenilirliğin %85 üzerinde olması gerektiğini önermektedir. Kodlayıcılar arası uyuşmaya göre, bu çalışmanın güvenilir olduğu söylenebilir.

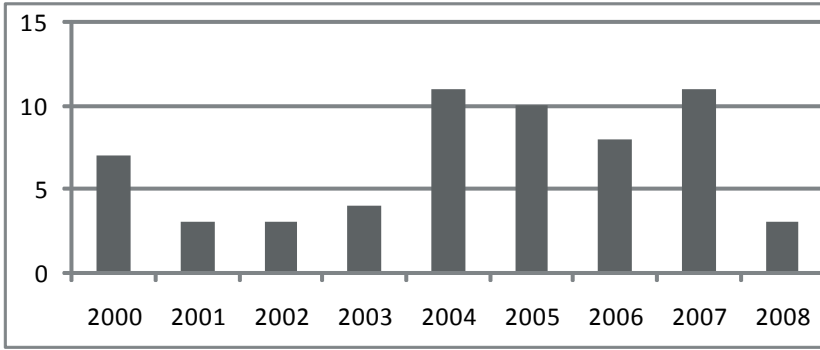
Bulgular ve Yorum

TK ve BD dergilerinde toplam 170 adet makale incelenmiştir. İncelenen makalelerin dergi türleri ve yıllara göre dağılımı Tablo 1'de verilmektedir.

İncelenen 170 makalenin 60'ında (%35,3) BBM'lerin yönetim ve organizasyonu ile ilgili konu saptanmıştır. BD ve TK dergilerinde yönetim-organizasyona ilişkin konuların ele alınışı yıllar bazında incelendiğinde, TK'de anılan konuların kısmen daha fazla (%52,3) olduğu görülmektedir. BBM'lerde yönetim-organizasyon genel başlığı altında ele alınan konuların, dergi ayrımı yapılmaksızın, yıllara göre dağılımı Şekil 1'de yer almaktadır. Şekil 1'e göre; anılan konulara ilişkin makale sayısında 2004-2007 yılları arasında belirgin bir artış eğilimi görülmektedir.

Tablo 1. Makalelerin Dergilere ve Yıllara Göre Dağılımı

Yıl / Dergi Adı	Türk Kütüphaneciliği	Bilgi Dünyası	Toplam	
2000	N	14	10	24
	%	58.3	41.7	100
2001	N	10	8	18
	%	55.6	44.4	100
2002	N	17	5	22
	%	77.3	22.7	100
2003	N	5	7	12
	%	41.7	58.3	100
2004	N	10	10	20
	%	50	50	100
2005	N	10	8	18
	%	55.6	44.4	100
2006	N	6	10	16
	%	37.5	62.5	100
2007	N	12	5	17
	%	70.6	29.4	100
2008	N	5	18	23
	%	21.7	78.3	100
Toplam	N	89	81	170
	%	52.3	47.7	100

Şekil 1. Yönetim ve Organizasyon Konularının Yıllara Göre Dağılımı

BBM'lerin yönetim-organizasyonu ana konusu içerisinde ele alınan alt konulara ilişkin dağılım Tablo 2'de yer almaktadır. Buna göre 60 makalede, BBM'lerin yönetim ve organizasyonuna ilişkin konuların toplam 97 kez ele alınıp incelendiği saptanmıştır. Konu sayısının makale sayısından fazla olmasının nedeni, bir makalede birden çok ana konunun incelenmesi ve kodlamanın bu doğrultuda yapılmasıdır. Çalışmaya göre, makalelerde en çok planlama işlevi (%41,2), en az denetim işlevi incelenmiştir (%4,1).

Tablo 2. Yönetim ve Organizasyon İle İlgili Konuların Dağılımı

Konular	N	%
Planlama	40	41.2
Organizasyon Yapısı	23	23.7
Örgütlenme	13	13.4
Yöneltilme	10	10.3
Kadrolama	7	7.3
Denetim	4	4.1
Toplam	97	100

Yönetim ve organizasyon konularına ait belirlenen 97 adet alt konunun dergi türüne göre dağılımı Tablo 3'de görülmektedir. Buna göre her iki dergide de en çok incelenen konular; BBM'lerin planlama işlevi ve organizasyon yapısı olmuştur. Kadrolama ve denetim işlevleri göreceli olarak BD'de daha fazla yer bulmuştur. TK'de organizasyon yapısı ve örgütlenme işlevlerine ait makalelerin, BD'ye oranla daha fazla ele alındığı görülmektedir. BBM'lerin planlama ve yöneltilme işlevlerinin ise, her iki dergide de eşit düzeylerde ele alındığı söylenebilir.

Tablo 3. Yönetim ve Organizasyon İle İlgili Konuların Dergi Türlerine Göre Dağılımı

Konu/Dergi Adı	T.K.		B.D.		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Planlama	21	40.4	19	42.2	40	41.2
Örgütlenme	9	17.3	4	8.9	13	13.4
Kadrolama	3	5.8	4	8.9	7	7.3
Yöneltme	5	9.6	5	11.1	10	10.3
Denetim	1	1.9	3	6.7	4	4.1
Organizasyon yapısı	13	25	10	22.2	23	23.7
Toplam	52	100	45	100	97	100

BBM'lerin yönetim ve organizasyonu ana konularının yıllara göre dağılımına bakıldığı zaman (Bkz. Tablo 4); anılan konuların tümünün 2004 ve 2005 yıllarında incelendiği görülmektedir. Buradan hareketle, yönetim ve organizasyon konuları açısından, 2004'ün 2005'e göre daha verimli bir yıl olduğu söylenebilir. Buna karşın 2001, 2002, 2003 ve 2008 yıllarında BBM'lerin yönetim ve organizasyonuna ait konular en az düzeyde incelenmiştir.

Tablo 4. Yönetim ve Organizasyon İle İlgili Konuların Yıllara Göre Dağılımı

Yıl / Dergi Adı	Türk Kütüphaneciliği	Bilgi Dünyası	Toplam	
2000	N	14	10	24
	%	58.3	41.7	100
2001	N	10	8	18
	%	55.6	44.4	100
2002	N	17	5	22
	%	77.3	22.7	100
2003	N	5	7	12
	%	41.7	58.3	100
2004	N	10	10	20
	%	50	50	100
2005	N	10	8	18
	%	55.6	44.4	100
2006	N	6	10	16
	%	37.5	62.5	100
2007	N	12	5	17
	%	70.6	29.4	100
2008	N	5	18	23
	%	21.7	78.3	100
Toplam	N	89	81	170
	%	52.3	47.7	100

Makalelerde yer alan yönetim ve organizasyon konularına ilişkin yapılan derinlemesine inceleme sonucunda, her bir ana konuda ele alınan alt konuların dağılımı Tablo 5'te görülmektedir. Tablo 5'e göre; planlama kapsamında en fazla derinleşen konular (konu/güncellik/denge), fiziksel kaynakların değerlendirilmesi (bina, donanım vb.) ve kullanıcı istekleri doğrultusunda hizmetlerin belirlenmesi konuları incelenmektedir. Örgütlenme kapsamında en fazla yetki ve sorumlulukların belirlenmesi (iş/görev tanımı) konusunun

incelendiği, kadrolama kapsamında ise; en fazla işgücü sürekliliğinin sağlanmasına yönelik çabaların incelendiği söylenebilir. Yönelme kapsamında en fazla karar verme, denetim kapsamında standartların belirlenmesi, organizasyon yapısı ve çağdaş yönetim yaklaşımları kapsamında ise; merkezleşme-merkezleşmeme ve sanal organizasyon (elektronik kütüphane/sanal kütüphane) konularının incelendiği görülmektedir.

Tablo 5. Yönetim ve Organizasyon Ana Konularına Ait Alt Konuların Dağılımı

Yönetim ve Organizasyon Ana Konularına Ait Alt Konular		N	%
Planlama	Amaçların Belirlenmesi	4	3.25
	İşgören Belirlenmesi (Nicelik -Nitelik)	4	3.25
	Dermenin Durumu (Konu/Güncellik/Denge)	16	13
	Bütçe Dağılımı	8	6.5
	Kullanıcı istekleri Doğrultusunda Hizmetlerin Belirlenmesi	11	8.9
	Fiziksel Kaynakların Değerlendirilmesi (Bina, donanım v.b.)	14	11.4
Örgütlenme	Kütüphane İşlevlerinin Ne Zaman ve Nasıl Gerçekleştirileceğinin Belirlenmesi	3	2.4
	Amaçlara Ulaştıracak Faaliyetlerin Belirlenmesi	1	0.8
	Faaliyetlerin Gruplandırılması	2	1.6
	İşgören Niteliklerinin Belirlenip Görevlendirilmesi	3	2.4
	Yetki ve Sorumlulukların Belirlenmesi (İş/Görev Tanımı)	5	4.1
Kadrolama	Yer, Araç ve Yöntemlerin Belirlenmesi	2	1.6
	İşgücü Planlaması (İnsan Kaynakları Yönetimi)	2	1.6
	Personel Seçimi	1	0.8
Yönelme	İşgücü Sürekliliğinin Sağlanmasına Yönelik Çabalar	5	4.1
	Ast -Üst İlişkileri (Yetki ve İletişim Akışı)	4	3.25
	Liderlik	2	1.6
Denetim	Karar Verme	6	4.9
	Standartların Belirlenmesi	3	2.4
Organizasyon Yapısı ve Çağdaş Yönetim Yaklaşımları	Gerçekleşen Durumun Belirlenmesi	1	0.8
	Bölümlere Ayırma	1	0.8
	Fonksiyonlara Göre Bölümlere Ayırma	1	0.8
	Müşteri Temeline Göre Bölümlere Ayırma	2	1.6
	Merkezleşme-Merkezleşmeme	4	3.25
	Yönetim Alanı	3	2.4
	Biçimsel ve Biçimsel Olmayan Organizasyon	1	0.8
	Örgüt Kültürü	1	0.8
	Toplam Kalite Yönetimi	3	2.4
	Re-engineering (Süreçlerin Yeniden Tasarımı/Değişim Mühendisliği)	2	1.6
	Örgütsel Öğrenme	1	0.8
Sanal Organizasyon (Elektronik Kütüphane/Sanal Kütüphane)	7	5.7	
TOPLAM		123	100

BBM'lerin yönetim ve organizasyonunu içeren 60 makale, konular arasındaki ilişkilendirme bağlamında analiz edildiğinde, planlama kapsamındaki konuların, en fazla yönetim-organizasyon dışı konular ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu sonuç planlama işlevinin en çok incelenen ana konu olmasıyla da bir paralellik göstermektedir. BBM'lerde planlama işlevine ait alt konuların, yönetim-organizasyon dışı konularla ilişkilendirilme oranı %38,5'dir. Bunu planlama işlevinin organizasyon yapısı ile ilişkilendirilmesi (%11,5) izlemektedir (Bkz. Tablo 6).

Tablo 6. Aralarında İlişki Kurulan Yönetim Organizasyon Ana Dalların Dağılımı

İlişkilendirilen Konular	N	%
Planlama-Yönetim ve Organizasyon Dışı Konu	20	38.5
Planlama-Organizasyon Yapısı	6	11.5
Planlama-Denetim	3	5.8
Planlama-Örgütlenme	2	3.8
Planlama-Kadrolama	1	1.9
Planlama-Yöneltme	1	1.9
Yöneltme-Yönetim ve Organizasyon Dışı Konu	3	5.8
Yöneltme-Organizasyon Yapısı	3	5.8
Örgütlenme-Organizasyon Yapısı	2	3.8
Örgütlenme-Yönetim ve Organizasyon Dışı Konu	2	3.8
Örgütlenme-Yöneltme	1	2
Kadrolama- Yönetim ve Organizasyon Dışı Konu	2	3.8
Kadrolama-Organizasyon Yapısı	1	1.9
Organizasyon Yapısı-Yönetim ve Organizasyon Dışı Konu	4	7.7
Denetim-Yönetim ve Organizasyon Dışı Konu	1	1.9
TOPLAM	52	100

Makaleler araştırma yöntemine göre analiz edildiğinde, yönetim-organizasyon ile ilgili 60 makalenin 39'unun (%65) kuramsal, 21'inin (%35) ise uygulamalı (deney, anket, gözlem, görüşme, içerik analizi vb. nicel/nitel veri toplama teknikleri) olduğu bulunmuştur. Makale içeriklerinin dergilere göre dağılımı Tablo 7'de görülmektedir. Buna göre; TK'de kuramsal ve uygulamalı makalelerin dağılımı neredeyse eşit olurken, BD'de ise daha çok kuramsal makalelerin yer aldığı söylenebilir.

Tablo 7. Makale İçeriklerinin Dergilere Göre Dağılımı

Dergi Türü/İçerik		Kuramsal	Uygulamalı	Toplam
Türk Kütüphaneciliği	N	21	14	35
	%	60	40	100
Bilgi Dünyası	N	18	7	25
	%	72	28	100
TOPLAM	N	39	21	60
	%	65	35	100

Kuramsal ve uygulamalı makalelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 2006 ve 2007 yıllarında, bu dağılımın neredeyse eşit olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 8). Buradan hareketle, son yıllarda yayımlanan araştırmalarda, uygulamalı makalelere daha fazla ağırlık verilmeye başlandığı söylenebilir.

Tablo 8. Kuramsal ve Uygulamalı Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar / İçerik		Kuramsal	Uygulamalı	Toplam
2000	N	4	3	7
	%	57.1	42.9	100
2001	N	3	0	3
	%	100	0	100
2002	N	2	1	3
	%	66.7	33.3	100
2003	N	3	1	4
	%	75	25	100
2004	N	8	3	11
	%	72.7	27.3	100
2005	N	6	4	10
	%	60	40	100
2006	N	4	4	8
	%	50	50	100
2007	N	6	5	11
	%	54.5	45.5	100
2008	N	3	0	3
	%	100	0	100
Toplam	N	39	21	60
	%	65	35	100

Uygulamalı makalelerin araştırma modelleri incelendiğinde ise; deneme modellerinin çok fazla kullanılmadığı, çoğunlukla tarama modeline göre araştırma tasarımının yapıldığı görülmektedir. İncelenen uygulamalı makalelerin %95,2'sinin tarama modelinde tasarlandığı bulunmuştur (Bkz. Tablo 9).

Tablo 9. Uygulamalı Makalelerin Araştırma Modellerinin Dağılımı

Araştırma Modeli	N	%
Tarama modeli	20	95.2
Deneme modeli	1	4.8
TOPLAM	21	100

Uygulamalı makalelerde, uygulama yerine ilişkin analiz sonucuna göre; üniversite kütüphaneleri %47,6 ile ilk sırada yer almaktadır (Bkz. Tablo 10). Milli Kütüphane, okul kütüphaneleri ve diğer yerlerde (müze) yapılan uygulamalar ise oldukça düşüktür (%4,8).

Tablo 10. Uygulama Yerlerinin Dağılımı

Uygulama Yeri	N	%
Milli Kütüphane	1	4.8
Üniversite Kütüphaneleri	10	47.6
Okul Kütüphaneleri	1	4.8
Halk Kütüphaneleri	5	23.8
Özel Kütüphaneler	3	14.3
Diğer	1	4.8
TOPLAM	21	100

BBM'lerin yönetim ve organizasyon konularında yazılan 60 makalenin kaynakçaları analiz edildiğinde, makalelerde en az 6, en çok 73 kaynak kullanıldığı ve kaynakça sayısının ortalama 28,1 olduğu belirlenmiştir. İncelenen makalelerde; Türkçe kaynak kullanımının en az 1, en çok 33 (ortalama 10,9); yabancı kaynak kullanımının da en az 1, en çok 53 (ortalama 17,2) olduğu görülmektedir. Buna göre; makalelerin kaynakçalarında yabancı ve Türkçe eserlerin dağılımı birbirine yakın olmakla beraber, yabancı eserlere daha fazla ağırlık verildiği söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

TK ve BD dergilerine yönelik yapılan inceleme sonucunda, 2000-2008 yılları arasında yayımlanmış hakem denetiminden geçen 170 makale göze çarpmaktadır. Yayımlanmış makalelerin %52,3'ü (89 adet) TK dergisinde yer almaktadır. Literatürde TK dergisine yönelik yapılmış olan bir incelemeye göre, derginin 1995-2001 yılları arasında toplam 103 makalenin yayımlanmış olduğu belirtilmektedir (Tonta, 2002, s.288). TK dergisinin bir yılda yayımlanmış makale sayısı ortalamasına bakıldığında, 2000-2008 yılları arasındaki ortalama 9,8 iken, aynı derginin 1995-2001 yılları arasındaki ortalamasının 14,7" olduğu söylenebilir. 2000 yılından itibaren TK dergisinde yayımlanmış makalelerin sayısında azalma olmasının nedeni, BD dergisinin de benzer alanlardaki çalışmaları kabul etmiş olması sayılabilir.

BD ve TK dergilerinde yer alan makalelerin bilgi-belge merkezlerinde yönetim ve organizasyon alanına ait çalışmaların azımsanmayacak derecede bir yoğunluğu

*** Tonta'nın 2002 yılında yapmış olduğu araştırma sonucuna göre; 7 yıllık (1995-2001 yılları dâhil olmak üzere) süreçte yayımlanmış olan 103 makalenin, yıl bazında yayımlanma oranının hesaplanmasıyla bulunmuştur.

bulunmaktadır. Özellikle 2004 yılından itibaren yayımlanmış makalelerde bilgi ve belge merkezlerinin yönetimi ve organizasyonuna ilişkin konularda bir artış göze çarpmaktadır. Son yıllarda bilimsel yönetim anlayışının BBM'ler tarafından benimsenmiş olması nedeniyle böyle bir eğilimin olduğu söylenebilir. İlgili dergilerde bilgi ve belge merkezlerinin yönetimi ve organizasyonuna ilişkin 60 adet makale ve 97 adet alt konu tespit edilmiştir. Bu konuların dergilere göre dağılımına bakıldığında, ele alınan konulara ait sayıların birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. TK dergisinde yönetim ve organizasyona ilişkin 52 ana konuya yer verilmişken, BD dergisinde konu sayısı 45'dir. Bu dergilerde yer alan makalelerin yoğun olarak planlama işlevi ve organizasyon yapısı konularını içerdiği belirlenmiştir. Anılan iki ana konuda yoğunlaşılmasının nedeni, ilgili alt konuların niceliksel olarak diğerlerine göre daha fazla olması sayılabilir.

BBM'lerde yönetim ve organizasyona ait alt konuların ilişkilendirilmesi incelendiğinde, yönetim organizasyon dışı konu ile ilişkilendirmenin en fazla planlama işlevinde (%38,5) yapıldığı belirlenmiştir. Konular arası ilişkilendirmelere genel olarak bakıldığında ilişkilendirmelerin yoğunlukla (%61,5) yine yönetim organizasyon dışı konular ile yapıldığı görülmektedir. Bu bulgular Türkiye'de disiplinler arası çalışmaların yaygınlaşması yönünde bir eğilimin de habercisi olabilir.

Yontar ve Yalvaç'ın (2000) TK dergisine yönelik yapmış oldukları içerik analizi, 1952-1994 yılları arasında yayımlanmış makaleleri kapsamaktadır. Dergi dört dönemde incelenmiştir. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda, 1952-1964 yılları arasında (1. Dönem) yönetime ilişkin 7 adet (%4,9) kuramsal çalışmaya rastlanmaktadır. 1965-1974 yılları arasında (2. Dönem) 33 adet (%47,7) olarak belirlenen yönetim-organizasyon konusunun 4'ü araştırma, 29'u ise kuramsal niteliği olan çalışmalardır. Aynı derginin 1975-1984 yılları arasında (3. Dönem); 31 (%43) makalenin yönetim-organizasyon alanıyla ilgili olduğu,, bunlardan 22'sinin kuramsal, 9'unun araştırma içeren çalışmalardan oluştuğu ifade edilmektedir. 1985 ve 1994 yılları arasında (4. Dönem) ise; yönetim-organizasyon konusuna ilişkin çalışmaların sayı ve oranında büyük bir artış göze çarpmaktadır. Dergide yayımlanmış makalelerin yarıdan fazlasında (%53, 43 makale) yönetim-organizasyon konusunun incelendiği ve bunlardan 21'inin kuramsal nitelikli, 22'sinin de araştırma içeren çalışmalar olduğu belirtilmektedir.

Yontar ve Yalvaç'ın (2000) yapmış oldukları içerik analizinde, bir yılda anılan konuya ilişkin yapılan çalışmaların ortalaması 2,6 iken, bu çalışmada 6,6 olarak bulunmuştur. Buradan hareketle, BBM'lerde yönetim olgusunun, günümüze yaklaştıkça daha fazla önem kazanmaya başladığı ve bu olgunun daha bilimsel bir boyutta ele alınma yaklaşımı içerisinde bulunduğu söylenebilir.

TK ve BD dergilerinde yer alan yönetim-organizasyon konusuna ilişkin makalelerin kuramsal veya uygulamalı olmasına dair bulgular literatürdeki bilgiler ile örtüşmektedir. Yontar ve Yalvaç'ın (2000) çalışmasında, TK dergisinin 1952-1985 yılları arasında yayımlanmış makale sayısında zaman içerisinde artış olduğu, ancak bu artışın kuramsal nitelikli çalışmalarda daha yoğun yaşandığı gözlemlenmektedir. Derginin dördüncü dönemi olarak belirtilen 1985-1994 yılları arasında yapılan çalışmalarda, konuyla ilgili kuramsal ve uygulamalı makale sayısının neredeyse birbirine eşit duruma geldiği belirtilmektedir. Çalışma sonunda elde ettiğimiz bulgular, araştırma içeren makale sayılarının gün geçtikçe arttığını

göstermektedir. Özellikle 2005 yılından sonraki çalışmalarda, uygulamalı makalelere daha fazla yer verildiğini söyleyebiliriz. Son yıllarda sosyal bilimler alanında akademik nitelikli çalışmalarla ilgili olarak dünyadaki genel görüş, nitel veya nicel araştırma yöntemleriyle toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulguların bilimsel dayanağının daha güçlü ve güvenilir olduğu yönündedir. Uygulama içeren çalışmaların sayısında görülen artış da bu genel görüşün bir yansıması olabilir. Ancak bu artışın araştırmacıların eğilimlerinden mi, yoksa dergi editörlerinin tercihinden mi kaynaklandığı henüz bilinmemektedir.

İncelenen makalelerde uygulama içeren çalışmaların, uygulama yerlerine ilişkin elde edilen bulgularda üniversite kütüphanelerinin (%47,6) ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu tercihin nedenlerinden biri, üniversite kütüphanelerinin bilimsel yönetim anlayışını benimseyen kurumlar olması olabilir. Bir diğer neden ise; araştırmacıların akademik çalışmalarını sürdürürken veri toplamada sorun yaşamayacakları, belirledikleri örnekleme rahatlıkla ulaşabilecekleri yapılar olması olabilir.

Çalışmada, analiz edilen makalelerde yer alan kaynakça ortalamalarına bakıldığında, Türkçe yayın ortalamasının 10,9, yabancı yayın ortalamasının ise 17,2 olduğu, kullanılan kaynak sayısının ortalamasının da 28,1 olduğu bulunmuştur. Tonta'nın 2002 yılında yaptığı çalışmanın bulgularına göre; yabancı kaynaklı dergilerin Türkçe dergilere oranla daha fazla tercih edildiği söylenebilir (Tonta, 2002, s.299). Bu doğrultuda elde ettiğimiz bulguların literatürdeki bilgilerle örtüştüğünü söyleyebiliriz. Yabancı kaynaklara olan eğilimin nedeni, anılan konuya ilişkin Türkçe kaynakların yetersizliği olabilir. Aynı zamanda dünyada BBM'lerde bilimsel yönetim anlayışının Türkiye'den daha önce benimsenmiş olması nedeniyle yabancı kaynakların sayıca fazla olması, araştırmacılarımızın böyle bir eğilim içerisinde bulunmasının nedeni olabilir. Bunun yanı sıra araştırmacılarımızın yabancı dil bilgisindeki yeterliliklerinin artması ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle, uluslararası bilimsel alanlardaki literatürü takip edebilmeleri kolaylaşmış ve dünyadaki çalışmalardan haberdar olup, onlardan yararlanma oranları da artmıştır. Bunun sonucu olarak Türkiye'de yapılan bilimsel çalışmaların daha evrensel bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Gelecekte anılan konuyla ilgili yapılacak araştırmalarda, atıfların genellikle hangi dergilere yapıldığı, atıf yapılan kişilerin kimler olduğu, atıf yapılan kitapların ve dergilerin sayısı içerik analizi yöntemiyle incelenebilecek konulardandır.

İncelemeye konu olan TK ve BD dergilerinde, iş bölümü uzmanlaşma, personel bulma, emir-komuta, belirlenen standartlarla gerçekleşen durumun karşılaştırılması, düzeltici önlemlerin alınması, ürün, bölge, süreç, zaman temeline göre bölümlere ayırma, karma organizasyon yapısı ve misyon-vizyon gibi yönetim organizasyon konularının yeterince çalışılmadığı görülmektedir. Bu sonuçlar, bu alanda araştırma yapmak isteyenlere ışık tutucu niteliktedir.

Kaynakça

- Akat, İ., Budak, G. ve Budak, G. (1999). *İşletme yönetimi* (3.bs.). İzmir: Fakülteler Kitabevi.
- Aslan, S. A. (1999). Kütüphane ve bilgi hizmetlerinde kalite yönetimi uygulamaları. Ö. Bayram ve diğerleri (Yay. Haz.). *"Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü ve Yarını": Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri 17-21 Kasım 1999 Ankara* içinde (ss.126-135). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Atılğan, D. ve Arslantekin, S. (1996). Önsöz. D. Atılğan ve S. Arslantekin (Yay. Haz.). *"Türkiye'de Bilgi Merkezlerinin Yönetimi Ve Sorunları Sempozyumu": Bildiriler: 7 Mart 1996 Ankara* içinde (ss.v-vi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Aydın, H. A. (2001). Yönetimin fonksiyonları. S. Güney (Yay. Haz.). *Yönetim ve organizasyon* içinde (ss.58-86). Ankara: Nobel.
- Barker, P. (1994). Electronic libraries: Vision of the future. *The Electronic Library*, 12(4), 221-230.
- Baysal, J. (1991). *Yönetim ve mevzuat: Ders notları*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Bell, H. K. (1994). A library without walls. *Library Management*, 15(3), 34-37.
- Bilgi Dünyası*. (2009). 09 Mart 2009 tarihinde Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği Web sitesinden erişildi: <http://www.unak.org.tr/BilgiDunyasi/index.html>
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal.
- Bolat, T., Seymen, A., Bolat, O. İ. ve Erdem, B. (2008). *Yönetim ve organizasyon*. Ankara: Detay.
- Bone, M. D. (2001). Steering the cybrary into the twentyfirs century: Who is the leader?. *Library Hi Tech*, 19(3), 286-289.
- Bryson, J. (1990). *Effective library and information centre management*. Aldershot, Hants: Gower.
- Can, H. (2005). *Organizasyon ve yönetim* (7.bs.). Ankara: Siyasal.
- Cowkell, T. (2003). Understanding virtual reality. *Journal of Documentation*, 59(4), 483-486.
- Çelik, S. (2000). Üniversite kütüphaneleri: Amaç, görev, işlev, yönetim ve örgüt yapısı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2, 52-62.
- Daniels, W. ve Scardellato, K. (1999). Past into future: Capturing library expertise in a virtual library. *Library Hi Tech*, 17(2), 181-188.
- Efil, İ. (1999). *İşletmelerde yönetim ve organizasyon*. İstanbul: ALFA.
- Erbay, H. (1993). *Üniversite kütüphanelerinin yönetim ve organizasyon yapıları ve bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Eren, E. (1998). *Yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Beta.

- Fulweiler, R. D. ve Dugan, R. E. (2001). The role of management information systems. *The Journal of Academic Librarianship*, 27(5), 386-390.
- Genç, N. (2005). *Yönetim ve organizasyon: Çağdaş sistemler ve yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin.
- Geylan, R. (2006). Kadrolama. C. Koparal (Yay. Haz.). *Yönetim organizasyon içinde* (ss.115-136). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Hooper, T. (2001). Management issues for the virtual library. *The Electronic Library*, 19(2), 71-78.
- Karakaş, S. (1990). İşleri çekici kıllma stratejileri ve güdülenme. *Prof. Dr. Osman Ersoy'a Armağan içinde*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Kassarjian, H. H. (1977). Content analysis in consumer research. *Journal of Consumer Research*, 4(1), 8-18.
- Koçel, T. (2001). *İşletme yöneticiliği: Yönetim ve organizasyon, organizasyonlarda davranış, klasik-modern-çağdaş ve güncel yaklaşımlar* (8. bs.). İstanbul: Beta.
- Koçel, T. (2005). *İşletme yöneticiliği: Yönetim ve organizasyon, organizasyonlarda davranış, klasik-modern-çağdaş ve güncel yaklaşımlar* (10. bs.). İstanbul: Arıkan.
- Koparal, C. (2002). Denetim. İ. Özalp (Yay. Haz.). *Yönetim ve organizasyon içinde* (ss.132-144). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Koparal, C. (2002). Yönetim kavramı. İ. Özalp (Yay. Haz.). *Yönetim ve organizasyon içinde* (ss.1-17). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kurulgan, M. (2004). *Bilgi teknolojisinin üniversite kütüphanelerinde yönetim işlevleri üzerine etkileri ve Türkiye'deki uygulamaya ilişkin bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kurulgan, M. (2007). Bilgi ve belge hizmetlerinde mükemmeli yakalamak: Örnekinde. *Bilgi Dünyası*, 8(1), 30-48.
- Kurulgan, M. (2007, Eylül). *Toplam kalite yaklaşımına farklı bir bakış*. ÜNAK '07: Sayısal Dünyada Yeni Paradigmalar: Sınırsız Kütüphaneler, Muğla'da sunulan bildiri.
- Lussier, R. N. (2006). *Management Fundamentals: Concepts, application, skill development* (3. bs.). Canada: Thomson.
- Martey, A. K. (2002). Management issues in library networking: Focus in a pilot library networking Project in Ghana. *Library Management*, 23(4/5), 239-251.
- Mintzberg, H. (1993). *Structure in fives: Designing effective organizations*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall International.
- Moore, N. (2000). The Internet and the library. *Library Review*, 49(9), 422-428.
- Morales, E. (2000). The future of the library: A view from Mexico. *New Library World*, 101(5), 212-221.

- Nickels, W. G., McHugh, J. M. ve McHugh, S. M. (2008). *Understanding business* (8.bs.). Boston: McGraw-Hill Irwin.
- Plunkett, W. R., Attner, R. F. ve Allen, G. S. (2008). *Management: Meeting and exceeding customer expectations* (9.bs.). Canada: Thomson.
- Ralph M. E. (1989). Kütüphanelerin yönetimi ve kütüphanecilerin profesyonel işlevleri, A. Yontar (Yay. Haz.). *Kütüphanecilikle ilgili seçme metinler* içinde, İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Robbins, S. P. ve Coulter, M. (2007). *Management* (9.bs.). N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Stueart, R. D. ve Moran, B. B. (1998). *Library and information center management* (5.bs.). Englewood, Colorado: Libraries Unlimited, Inc.
- Süral Özer, P. (1997). *Yönetsel bir araç olarak benchmarking ve uygulamaya ilişkin model önerisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şimşek, M. Ş. (2002). *Yönetim ve organizasyon* (7.bs.). Konya: Günay Ofset.
- Tonta, Y. (2002). Türk Kütüphaneciliği dergisi: 1987-2001. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(3), 282-320.
- Töremen, F. (2001). *Öğrenen okul*. Ankara: Nobel.
- Tunçkanat, H. (1987). *Üniversite kütüphanesinin yönetiminde planlama, kontrol ve karar verme sürecinde bilgi sistemi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Türk Kütüphaneciliği Dergisi*. (2009). 09 Mart 2009 tarihinde Türk Kütüphaneciler Derneği Web sitesinden erişildi: <http://www.kutuphaneci.org.tr/web/node.php?id=293>
- Uzunçarşılı, Ü., Toprak, M. ve Ersun, O. (2000). *Şirket kültürü ve iş prensipleri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Ülgen, H. (1990). *İşletme yönetiminde bilgisayarlar: Bilgisayarların işletmelerin yönetim ve organizasyonu üzerindeki etkisi ve Türk işletmelerinde bilgisayar kullanımı* (2.bs.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Ünsalan, E. ve Şimşeker, B. (2006). *Temel işletmecilik bilgileri* (2.bs.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Walton, G. (2007). Theory, research and practice in library management 3: Diversification. *Library Management*, 28(6/7), 428-436.
- Williams, C. (2007). *Management* (4.bs.). Canada: Thomson.
- Worrel, D. (1995). The learning organization: Management theory for the information age or new age fad?. *Journal of Academic Librarianship*, 21(5), 351-357.
- Yalçın, Y. (2008, Ekim). *Elektronik veri tabanlarında maliyet-fayda analizi: Başkent Üniversitesi uygulaması*. ÜNAK'08 Bilgi: Farklılık ve Farkındalık, İzmir'de sunulan bildiri.
- Yılmaz, E. (2005). *Bilgi merkezlerinde toplam kalite yönetimi*. Ankara: Alp Yayınevi.

- Yontar, A. (1995). *Kütüphane ve belge-bilgi merkezlerinde bilimsel yönetimin önemi*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Yurdadoğ, B. U. (1997). Enformasyon devrimi'nin getirdikleri, götürmedikleri. B. Yılmaz (Yay. Haz.). *Kütüphanecilik Bölümü 25. Yıl'a Armağan* içinde (ss.71-85). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü.
- Zeytinoğlu, G. N. (2008). Yetki, güç ve liderlik. C. Koparal (Yay. Haz.). *Yönetim ve organizasyon* içinde (ss.137-155). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.